

TARRAGONA

LA SEGONA REPÚBLICA

Jordi Piqué Padró i Blanca Gas Sancho

TARRAGONA

LA SEGONA REPÚBLICA

 efadós®

 AJUNTAMENT DE
TARRAGONA

 L'Arxiu

TARRAGONA

LA SEGONA REPÚBLICA

Col·lecció Catalunya en Guerra

Primera edició: febrer 2021

© dels textos: Jordi Piqué Padró i Blanca Gas Sancho

© del pròleg: Pau Ricomà Vallhonrat

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya en Guerra: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Centre d'Imatges de Tarragona / L'Arxiu
Ajuntament de Tarragona

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Vallvé / Fons Vallvé

Fotografia de la portadella:

Vallvé / Fons Vallvé

Referències fotogràfiques:

Totes les fotografies procedeixen dels fons i col·leccions fotogràfics que es conserven al Centre d'Imatges de Tarragona / L'Arxiu

ISBN 978-84-18243-21-9

DL B-3806-2021

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Ara fa noranta anys

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

La primavera republicana

Pàg. 12

ACTIVITAT POLÍTICA

L'esfervescència política republicana

Pàg. 70

ESPAI URBÀ

L'empremta republicana a la ciutat

Pàg. 126

CULTURA, SOCIETAT, OCI I TREBALL

La il·lusió d'un canvi

Pàg. 186

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

ARA FA NORANTA ANYS

Pau Ricomà Vallhonrat, alcalde de Tarragona

La història gràfica ens facilita, mitjançant l'acurada recuperació i selecció d'imatges, la composició de la realitat en una època determinada. En aquest sentit, el llibre de Jordi Piqué i Blanca Gas ens permet, a través d'una tria acurada de fotografies, acompanyada d'uns textos perfectament sintetitzats, situar-nos en un moment històric determinat, la Segona República a la ciutat de Tarragona.

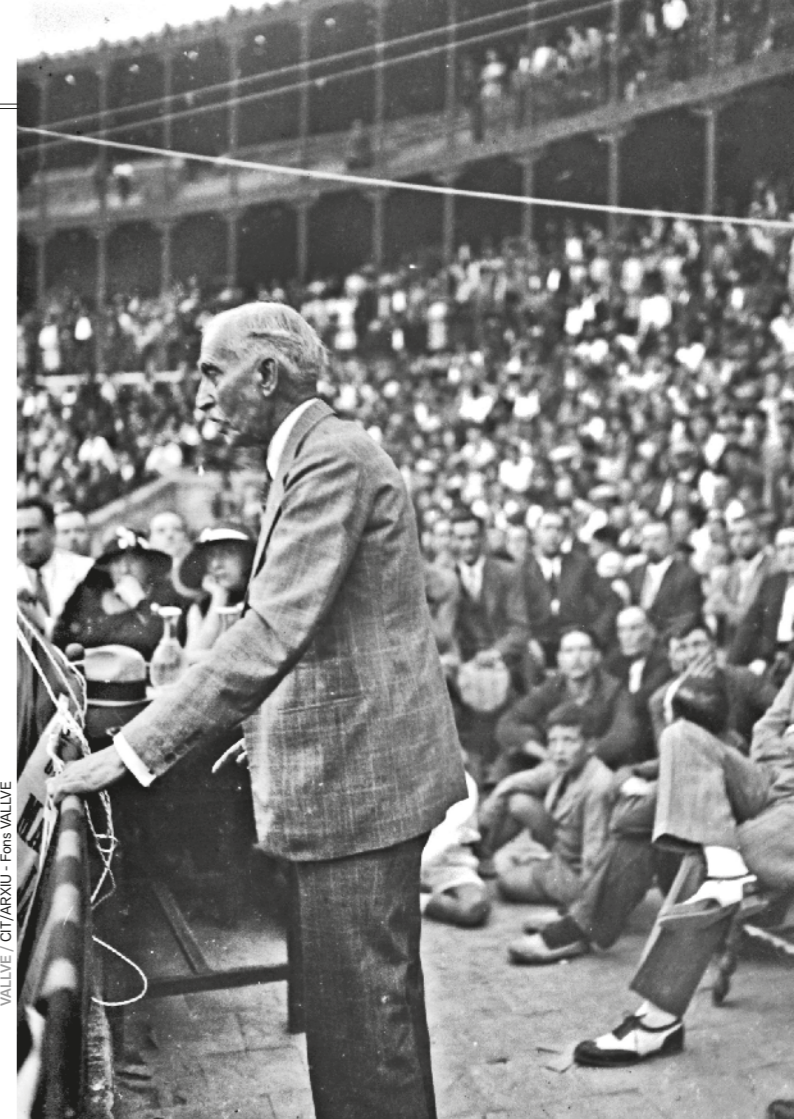
La primera sensació que ens desperten les imatges és la constatació de l'esclat de joia que suposà l'adveniment de la República. Quan en una ciutat petita –poc més de 30.000 habitants– predominantment agrària, amb un sector

industrial feble i un sector terciari amb un pes molt important, bàsicament de caràcter funcional, eclesiàstic i militar, s'imposa d'una manera clara el republicanisme d'esquerres vol dir que hi ha moviments socials i polítics d'una gran profunditat. L'esgotament popular davant d'una monarquia patològicament corrupta i el control militar de l'espai polític, afegits a la força de l'autoreconeixement que suposa el catalanisme emergent des de les dècades anteriors, fan que la República sigui rebuda com una gran oportunitat, dipositària de totes les esperances de dignitat i regeneració.

El llibre no té una pretensió estrictament cronològica, no és una crònica notarial, sinó que ens ofereix la immersió en una època a través de diferents situacions. Se centra

en el període prebèl·lic de la Segona República i s'hi distingeixen almenys tres àmbits: la història política, l'obra institucional i la vida social. Una història política amb un protagonisme masculí aclaparador i amb evidents dificultats per establir-se; una història institucional d'una tasca social i cultural ingent, i una vida social d'autèntica eclosió amb un protagonisme creixent de les dones.

També és una història de grans lideratges, d'una manera destacada el de l'alcalde Pere Lloret, i de grans moviments populars. Una història que ens interpel·la com a ciutat i que, en plena celebració del norantè aniversari de la Segona República, com a alcalde de Tarragona, no puc sinó mirar-me amb l'esperança d'aprendre les seves lliçons i el compromís amb els valors republicans d'honestedat i equitat.

INTRODUCCIÓ

La primavera republicana

El diumenge dia 12 d'abril del 1931 es van celebrar a tot l'Estat les eleccions municipals del darrer govern del règim monàrquic d'Alfons XIII, una monarquia que ja havia quedat en dubte després del suport a la dictadura de Primo de Rivera (1923-30). El resultat d'aquesta convocatòria electoral va ser un espectacular triomf de les candidatures republicanes a les capitals de província i a les principals ciutats, fet que evidenciava d'una manera contundent el desig de canvi de règim polític dels electors.

A Tarragona es van presentar dos blocs amb dues candidatures. D'una banda, la Candidatura de Centro y Derecha, amb els partits que donaven suport al sistema monàrquic. El seu programa se centrava bàsicament en el respecte al poder constituït tot fent professió dels sentiments religiosos, de l'autonomia dins la unitat territorial de l'Estat i de la defensa aferrissada del dret a la propietat.

D'altra banda, la Coalició d'Esquerres, que estava integrada per republicans i socialistes. Provenien dels partits Acció Catalana Republicana, Republicans Federals i Partit Socialista. Defensaven un programa que tenia en compte problemes concrets de la ciutat, com el

EXPECTACIÓ REPUBLICANA

A la pàgina anterior, una multitud de tarragonins espera, expectant, el dia 19 d'abril del 1931, a la tarda, que els capitans Sediles i Salinas i els seus acompanyants, considerats els herois de Jaca, apareguin en un balcó per saludar els concentrats davant de l'Hotel de Europa de la rambla del 14 d'Abril.

CASA GÜELL

En aquesta pàgina, imatge de la Casa Güell, també coneguda com a *casa de la Dinamita*, enderrocada el 1973 per construir un immoble de nova planta. Era un edifici d'habitatges modernista construït el 1912 per l'arquitecte Josep M. Pujol de Barberà en el solar que havia deixat l'antic baluard de Cervantes.

VALLVÉ / CIT/ARXIU - Fons VALLVÉ

proveïment d'aigua, la qüestió escolar o la relació entre la ciutat i el port.

El resultat de les eleccions municipals va ser indiscutible: els partidaris de la República, amb 12.944 vots (72 %), gairebé van triplicar els 4.635 vots (28 %) obtinguts per les dretes monàrquiques. La Coalició d'Esquerres va guanyar en els sis districtes en què es dividia la ciutat. Pere Lloret i Ordeix, com a líder del grup majoritari de les candidatures republicanes, ja era el futur alcalde de la ciutat.

El dimarts dia 14 d'abril del 1931, passat el migdia i amb la confirmació del triomf republicà, es va constituir la Junta Local Revolucionària, integrada, entre d'altres, pel doctor Rafael Battestini, Manuel Galés, David Valle i Josep Bru, òrgan que va nomenar alcalde republicà interí Pere Lloret i governador civil interí Macià Mallol.

Lloret i Mallol, acompanyats d'una comitiva a la qual cada vegada s'anaven afegint més partidaris, es van

entrevistar amb el governador civil Rafel Cudós i li van demanar el traspàs dels càrrecs als nous electes. Poc després, a la Rambla, enmig d'una congregació de ciutadans, Pere Lloret, des de dalt d'una cadira, va demanar «el major ordre» per constituir el govern republicà de Tarragona. Va ser aclamat i una espontània manifestació el va acompanyar fins a l'Ajuntament.

El periodista Lluís de Salvador va descriure les sensacions personals que l'envaïen quan la manifestació arribava a l'actual plaça de la Font amb aquestes paraules: «Ningú, sense haver-ho viscut, podrà fer-se una idea exacta de la grandesa sobirana d'aquella emoció que nosaltres sentírem, començàvem una nova vida», i és aquest sentiment del periodista, les perspectives d'iniciar un nou període millor en tots els sentits, el que ens proposem il·lustrar amb aquest seguit d'imatges captades pels fotògrafs que en van deixar testimoni gràfic.

VALLVE / GIT/ARXIU - Fons MUNICIPAL

ACTIVITAT POLÍTICA

L'efervescència política republicana

«Acabo de prendre possessió del govern de la ciutat i aquest govern és defensor de la llibertat i garanteix l'ordre i el respecte a totes les idees.» Aquestes foren les primeres paraules que l'alcalde Pere Lloret va adreçar a la multitud congregada davant de l'Ajuntament de Tarragona poc després que des del balcó es pengessin les banderes republicana i catalana el dia 14 d'abril del 1931.

A Tarragona, com a la resta de Catalunya i de l'Estat espanyol, va triomfar una revolució que comptava amb l'adhesió entusiasta d'una bona part de les classes populars. Un moviment principalment urbà, de les ciutats, encapçalat per unes elits que provenien de les classes mitjanes i d'una burgesia moderna i emprenedora. Uns nous dirigents entre els quals hi havia advocats, metges, periodistes, professors i professionals liberals en general. Una revolució cívica, pacífica i festiva que tenia com a objectiu la instauració d'un règim republicà democràtic.

VALLVÉ / CIT/ARXIU - Fons MUNICIPAL

CAP AL GOVERN CIVIL

El dimarts 14 d'abril del 1931, confirmat el triomf electoral republicà a les eleccions municipals celebrades dos dies abans, una multitud encapçalada per Pere Lloret, Macià Mallol i altres membres de la Junta Local Revolucionària s'adreçà cap a la Rambla, davant del Govern Civil, com es veu a la pàgina anterior.

PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA

A primera hora de la tarda, davant del Govern Civil, a la Rambla, els manifestants començaren a cridar els primers visques a la República, a Catalunya i a Macià. Pere Lloret, des de dalt d'una cadira, demanà «el major ordre» per anar a constituir el govern republicà de Tarragona.

El dimecres 15 i el dijous 16 d'abril foren declarats dies festius. Aquell dijous es va celebrar una multitudinària manifestació que va finalitzar davant del Govern Militar, en el qual s'hissava la bandera republicana i on el general Salcedo va llançar visques a la República i a Catalunya.

En relació amb les reivindicacions d'autogovern de Catalunya, en una entrevista de l'any 1932, l'alcalde Lloret afirmava que allò que més el complauria abans d'arribar al segon aniversari de la República era «la implantació de l'Estatut de Catalunya, tal com fou votat pel nostre poble». L'Estatut de Núria va ser gestat per 46 diputats en representació dels diferents municipis de Catalunya i es va sotmetre a referèndum el 2 d'agost del 1932. A la ciutat, l'Estatut va ser votat afirmativament per 8.175 tarragonins d'un total de 9.170 electors. Malauradament, el desig de l'alcalde i d'una gran majoria del poble de Catalunya no es va complir i el text estatutari fou retallat en el Congrés dels Diputats de Madrid.

El 20 de novembre del 1932 es van celebrar les primeres i últimes eleccions al Parlament de Catalunya d'aquell

període històric. La Coalició d'Esquerres de l'any 1931 es desdoblà en dues llistes: Esquerra Republicana de Catalunya i la Coalició d'Esquerres Tarragonines. ERC obtingué onze diputats –Ventura Gassol, Antoni Rovira i Virgili i Manuel Galés, entre d'altres– i la Coalició d'Esquerres, un diputat, Pere Lloret.

A Espanya, la conjuntura política estatal s'anava agreujant per moments. La pèrdua de suport social dels governs republicans entre el 1931 i el 1933 va comportar que les eleccions generals del 19 de novembre del 1933 donessin el triomf als partits de dretes. Es trencaven, així, els vincles de complicitat entre l'Ajuntament i l'Administració central de l'Estat. A Tarragona, les dretes van guanyar al centre i a la part alta de la ciutat, mentre que les esquerres ho van fer a la part baixa. Tanmateix, i mentre la tensió política augmentava, en l'àmbit local, a la segona convocatòria d'eleccions municipals, celebrades el 14 de gener del 1934, Pere Lloret va tornar a guanyar i fou elegit alcalde per disset vots a favor i set en blanc. Les esquerres s'havien tornat a presentar plegades com l'any 1931.